

Maria Radziszewska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-0572-7631

BHW 48–49/2023

ISSN 1233-2224 | eISSN 2657-9286

DOI: 10.14746/bhw.2023.48-49.8

Ogólnopolska Konferencja Naukowa z udziałem gości zagranicznych pt. „Komisja Edukacji Narodowej i jej dziedzictwo” Olsztyn, 16–17 października 2023 roku

Komisja Edukacji Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Katedra Pedagogiki Ogólnej i Opiekuńczej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie we współpracy z Instytutem Północnym im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i oddziałem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Olsztynie przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zorganizowali w stolicy Warmii w dniach 16–17 października 2023 r. Ogólnopolską Konferencję Naukową z udziałem gości zagranicznych nt. *Komisja Edukacji Narodowej i jej dziedzictwo*. Wydarzenie zostało objęte patronatem Towarzystwa Historii Edukacji oraz Dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Celem konferencji było uczczenie 250. rocznicy powołanej 14 października 1773 r. przez Sejm Rzeczypospolitej, pierwszej na terenach Rzeczypospolitej, a także w Europie instytucji oświaty publicznej *Komisji nad Edukacją Młodzi Szlacheckiej Dozór Mającej*. Jubileusz stworzył okazję do zaprezentowania historycznych i współczesnych implikacji dorobku i dziedzictwa Komisji Edukacji Narodowej z perspektywy globalnej i lokalnej.

Zaproszenie do Komitetu Naukowego Konferencji przyjęli: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (przewodniczący), prof. dr hab. Józef Górniewicz (wiceprzewodniczący), prof. dr hab. Romuald Grzybowski, prof. dr hab. Janina Kamińska, ks. prof. dr hab. Marian Nowak, dr hab. Katarzyna Dormus, prof. UKEN, dr hab. Piotr Gołdyn, prof. UK, dr hab. Justyna Gulczyńska, prof. UAM, dr hab. Alicja D. Kicowska, dr hab. Krzysztof Nowak, prof. UŚ, dr hab. Marzenna Nowicka, prof. UWM, dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska, prof. UWM, dr hab. Karol Sacewicz, dr hab. Maria Stinia, prof. UJ, dr hab. Agnieszka Wałęga, prof. UMK.

Temat konferencji spotkał się z zainteresowaniem badaczy z różnych ośrodków naukowych, towarzystw i instytucji. Akademicy reprezentowali następujące uczelnie: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Akademię Marynarki Wojennej w Gdyni, Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Białymstoku, Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Lesi Ukrainki w Łucku.

Dwudniowe spotkanie podzielone zostało na dwie części – pierwszego dnia odbyły się obrady plenarne i prace w dwóch sekcjach tematycznych oraz panel warsztatowo-wystawowy (16 października), w drugim dniu miały miejsce wydarzenia towarzyszące konferencji, czyli zwiedzanie wystaw i nowej siedziby Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przy ul. Benedykta Dybowskiego 13 (17 października).

16 października spotkanie oświetliła obecność osobistości istotnych dla rozwoju olsztyńskiej kultury, oświaty i nauki; przybyli: prof. Stanisław Achremczyk, prezes Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, dr Jerzy Kiełbik, dyrektor Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego, prof. Norbert Kasperek, dyrektor Archiwum Państwowego w Olsztynie, mgr Henryk Sienkiewicz, wicedyrektor Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, ks. dr hab. Marek Jodkowski, prof. UWM, archidiecezjalny konserwator zabytków, dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska, prof. UWM, dziekan Wydziału Nauk Społecznych UWM, prof. Józef Górniewicz, kierownik Katedry Pedagogiki Ogólnej i Opiekuńczej UWM, dr hab. Marzenna Nowicka, prof. UWM, prezes olsztyńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, dr hab. Alicja Kicowska, historyk wychowania, dr Teresa Pietraszek, dr Andrzej Wołodźko. W wydarzeniu udział wzięli również członkowie towarzystw naukowych (THE, TNWK, PTP), studenci kierunku Pedagogika, Pedagogika Specjalna, Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Otwarcia konferencji w Domu Polskim przy ul. Partyzantów 87 w Olsztynie dokonała dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska, prof. UWM, dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, oraz dr Jerzy Kiełbik, dyrektor Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Obradom plenarnym, odbywającym się w formie hybrydowej, przewodniczyli olsztyńscy akademicy – prof. Józef Górniewicz i dr hab. Paweł Piotrowski. Jako pierwsza głos zabrała prof. Janina Kamińska z Uniwersytetu Warszawskiego, która poruszyła problematykę reformy Akademii Wileńskiej w kierunku przekształcenia jej w Szkołę Główną Wielkiego Księstwa Litewskiego w czasach Komisji Edukacji Narodowej. Z kolei dr hab. Agnieszka Wałęga, prof. UMK, zajęła się działalnością Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, uznając jego znaczenie w przygotowaniach kompleksowej reformy edukacji. Obie referentki wchodziły w skład zespołu historyków wychowania, który w latach

2012–2018 realizował prace badawcze w ramach grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki nt. „Komisja Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje”. Kolejnym prelegentem w obradach plenarnych był prezes Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie prof. Stanisław Achremczyk, który wygłosił referat pt. *Ignacy Krasicki a Komisja Edukacji Narodowej*. Przybliżył on postać biskupa warmińskiego oraz jego zapatrywania na dzieło Komisji Edukacji Narodowej. Następnie dr hab. Piotr Gołdyn z Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego przedstawił w swoim wystąpieniu genezę pochodzenia Medalu Komisji Edukacji Narodowej i jego dalsze losy. Medal, ustanowiony w 1956 roku ustawą o prawach i obowiązkach nauczycieli, jest nadawany również dziś za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.

Po dyskusji w części plenarnej dr Urszula Pulińska, dr Maria Radziszewska i dr inż. Tomasz Nowakowski zaprosili do zwiedzania umieszczonej w holu Domu Polskiego wystawy posterowej pt. *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794*, przygotowanej we współpracy ze studentkami kierunku Pedagogika Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Wystawa wyeksponowała w atrakcyjnej formie, m.in. portrety członków Komisji Edukacji Narodowej oraz graficzne przedstawienie systemu oświatowego, jaki ona stworzyła, jak również strony tytułowe podręczników wydanych przez Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych.

Po przerwie w dwóch sekcjach odbywających się równolegle wygłoszono 13 referatów.

Zgromadzeni w Sekcji I obradowali stacjonarnie w bibliotece Domu Polskiego. Tematem przewodnim tej części obrad był: *Dorobek Komisji Edukacji Narodowej*. Sekcję I rozpoczął dr Jacek Stachowicz z SGGW, który przedstawił kwestię nadzoru nad szkołami w okresie działalności Komisji Edukacji Narodowej. Następnie głos zabrał prof. dr hab. Norbert Kasperek (Archiwum Państwowe w Olsztynie, UWM), który podjął się oceny prac Komisji Edukacji Narodowej. Doktor hab. Justyna Gulczyńska, prof. UAM, przedstawiła problematykę charakteru obchodów 200-lecia KEN w wymiarze krajowym i regionalnym. Uświadomiła słuchaczom, że w 1973 r. z jednej strony widoczny był wpływ dziedzictwa KEN na rozwój ówczesnej przestrzeni edukacyjno-wychowawczej, z drugiej wykorzystano bogaty dorobek KEN w transmitowaniu i percepcji ideologii komunistycznej w edukacji okresu PRL-u. Kolejna prelegentka, dr Danuta Kamilewicz-Rucińska (UWM), poddała analizie wpływ reform Komisji Edukacji Narodowej na współczesny system edukacyjny. Przedmiotem zainteresowań badawczych dr Małgorzaty Stańczak (UWM) stał się uczeń zdolny w dorobku Komisji Edukacji Narodowej. Argumenty za niedocenionym fenomenem Komisji Edukacji Narodowej wysunęła ostatnia w tej części sekcji prelegentka, dr Alicja Joanna Siegień-Matyjewicz (UWM). Obradami i dyskusją w sekcji I kierował dr hab. Piotr Gołdyn, prof. UK.

Sekcja II w formie hybrydowej obradowała pod hasłem *Dorobek Komisji Edukacji Narodowej oraz polskiej myśli i praktyki pedagogicznej*. Obrady moderowała dr hab. Marzenna Nowicka, prof. UWM. Pierwsza wystąpiła dr Ewa Barnaś-Baran z Uniwersytetu Rzeszowskiego, która ukazała dziedzictwo Komisji Edukacji Narodowej

w działaniach nauczycieli i uczniów I Gimnazjum, a obecnie Liceum w Rzeszowie. Kolejna prelegentka, dr Maria Radziszewska (UWM), zaprezentowała książki pamiątkowe pt. *Zasługi dla oświaty i wychowania*, które zostały zaprowadzone z okazji 200. rocznicy powstania KEN i obecnie są przechowywane w zbiorach Archiwum Państwowego w Olsztynie. Doktor Elżbieta Dolata (UR), wychodząc z założenia, że jednym z istotnych postulatów Komisji Edukacji Narodowej było wychowanie zdrowotne dzieci i młodzieży, przybliżyła działalność Towarzystwa Opieki Zdrowia w Krakowie i jego aktywność na rzecz upowszechniania wiedzy higieniczno-zdrowotnej w Galicji na przełomie XIX i XX w. Kolejny referat wygłosił gość z zagranicy dr hab. Oleh Razyhryayev, reprezentujący Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku. Prelegent przedstawił badania dotyczące działalności oświatowej w Państwowym Zakładzie Wychowawczo-Poprawczym dla nieletnich w Przedzielnicy w okresie międzywojennym. Następnie głos zabrała dr hab. Agnieszka Nowak-Łojewska, prof. AMW, która na pytanie *Jaka szkoła?* poszukiwała odpowiedzi w *bricolage* oczekiwań uczniów i nauczycieli. Ostatnie dwa w tej sekcji były wystąpienia studentek z Koła Naukowego Wczesnej Edukacji WNS UWM. Obie prelegentki przedstawiły badania dotyczące problematyki wartości w utworach dla dzieci i młodszej młodzieży, z tym że pierwsza z nich, Michałina Czacharowska, odniosła się do wartości prezentowanych w utworach na kanale Nickelodeon, zaś Dominika Burdalska do świata wartości prezentowanych na kanale TVP ABC.

Po zakończonych obradach sekcyjnych odbył się panel warsztatowo-wystawowy, który poprowadziła dr Maria Radziszewska. Panel rozpoczęto warsztatem. Tematyka warsztatu przeprowadzonego przez dr Iwonę Józwiak pt. *Mikołaj Kopernik, jakiego nie znamy*, wpisała się w obchody w 2023 Roku Mikołaja Kopernika, czyli 550. rocznicy urodzin i 480. rocznicy śmierci. Prelegentka zaprezentowała życiorys Mikołaja Kopernika oraz omówiła zasady wykorzystywania przez nauczycieli teatryku kamishibai. Przeprowadziła też konkurs, a zwycięzcy otrzymali książki o Mikołaju Koperniku, grę i scenariusze do zajęć. Po warsztacie wystąpiły dr Małgorzata Sławińska i mgr Aneta Świder-Pióro, (UWM), które zajęły się omówieniem wystawy poświęconej podręcznikom dla uczniów i nauczycieli z lat 1812–1918, pozyskanych ze zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie. Wystawa została przygotowana przez członków olsztyńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego: dr Klaudię Bociek, mgr Milenę Kaczmarczyk, dr Urszulę Pulińską, dr Marię Radziszewską, dr Małgorzatę Sławińską i mgr Anetę Świder-Pióro. Na wystawie wyeksponowane zostały m.in. prace pijara Onufrego Kopczyńskiego oraz eksjezuity Grzegorza Piramowicza. Dla zwiedzających wystawa jest dostępna w Oddziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej UWM. Z kolei wystawę posterową pt. *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794* można zwiedzać w siedzibie WNS UWM.

Po zakończeniu obrad, podczas uroczystej kolacji, podjęto próbę podsumowania konferencji. Głos zabrali m.in. Anna Chmielewska-Metka, zastępca dyrektora Instytutu Pół-

nocnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego, dr hab. Paweł Piotrowski oraz dr Wiktor Sawczuk z UWM.

Konferencja była objęta patronatem medialnym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, fotografie wykonał Janusz Pająk, relację w „Wiadomościach Uniwersyteckich” przygotowała Anna Wysocka.

Organizatorzy konferencji stworzyli referentom możliwość publikacji tekstów w monografii wieloautorskiej oraz w wybranych czasopismach.